

Vastaus kirjalliseen kysymykseen tilitysvelvollisuutta koskevasta lainsäädännöstä ja velallisen oikeusturvasta

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimitannut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Jari Myllykosken /vas ym. näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 904/2020 vp:

Mihin toimenpiteisiin hallitus ryhtyy täsmentääkseen tilitysvelvoitetta ja korjatakseen siihen liittyvän lainsäädännössä olevan aukon, jonka vaikutukset heijastuvat laajasti velallisten perusteltuun oikeusturvaan ja julkisiin kustannuksiin?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Lainsäädännössämme on säännöksiä sekä velallisen että kuluttajan tiedonsaantioikeuksista. Velallisen tiedonsaantioikeudesta säädetään saatavien perinnästä annetussa laissa (513/1999, jäljempänä perintälaki). Perintälain 4 a §:n mukaan velallisella on pyynnöstä ja yleensä maksutta oikeus saada velkojalta ajantasainen tieto velkojensa kokonaismäärästä ja perusteista, erittely maksamattomista veloista ja niiden lyhennyksistä sekä selvitys velkapääomalle kertyneiden korkojen ja kulujen määräytymisestä. Mainittu 4 a § soveltuu siitä riippumatta, onko velkojana luonnollinen henkilö vai oikeushenkilö. Velvollisuus pykälässä tarkoitettujen tietojen antamiseen koskee siis myös luottolaitoksia. Pykälän soveltamisalaan kuuluvat paitsi kuluttajasaatavat myös muut saatavat.

Perintälain säännösten noudattamista valvoo kuluttaja-asiamies silloin, kun kyse on kuluttajasaatavasta (perintälain 12 §). Hiljattain voimaan tulleen kuluttajansuojaviranomaisten eräistä toimivaltuuksista annetun lain (566/2020) mukaan mainitun perintälain 4 a §:n rikkomisesta voidaan kuluttaja-asiamiehen esityksestä määrätä jopa seuraamusmaksu, jos elinkeinonharjoittaja rikkoo säännöstä kuluttajien vahingoksi tahallaan tai huolimattomuudesta. Myös Finanssivalvonnalla on vastaavin edellytyksin oikeus määrätä seuraamusmaksu 4 a §:n rikkomisesta silloin, kun kyse on Finanssivalvonnan valvottavana olevan tahon suorittamasta omien saatavien perinnästä (kuluttajansuojaviranomaisten eräistä toimivaltuuksista annetun lain 5 §).

Kuten yllä mainitaan, myös kuluttajansuojalaissa (38/1978) on säännöksiä kuluttajan tiedonsaantioikeuksista. Kuluttajansuojalain 7 luvun 23 §:n 1 momentin mukaan kuluttajalla on oikeus tiettyissä kuluttajaluotoissa saada pyynnöstä lyhennystaulukko. Pykälän 2 momentin mukaan lyhennystaulukosta on käytävä ilmi suoritettavat maksut sekä maksukaudet ja -ehdot. Kukin maksuerä on eriteltävä siten, että siitä käy ilmi erikseen pääoman lyhennys, suoritettava korko ja muut maksut. Lisäksi kuluttajansuojalain 7 luvun 25 §:n mukaan luotonantajalla on pääsääntöisesti velvollisuus ilmoittaa kuluttajalle, jos luottosopimuksen mukaiset luotonantajan oikeudet tai itse luottosopimus siirretään kolmannelle osapuolelle.

Erityisesti panttivelkojan tilitysvelvollisuutta käsitelty eräissä aiemmissa kirjallisissa kysymyksissä. Kuten niihin annetuissa vastauksissa on johdonmukaisesti todettu (KK 329/2008 vp s. 2, KK 563/2013 vp s. 3, KKV 539/2017 vp s. 1 ja KKV 50/2019 vp s. 2), pantinhaltijan tilitysvelvollisuutta pidetään nimenomaisen säännöksen puuttumisesta huolimatta oikeudessamme vakiintuneena ja itsestään selvänä. Siten pantinhaltijan on tehtävä pantinomistajalle selko muun muassa siitä, paljonko pantista on saatu sitä realisoitaessa ja millä tavoin realisoinnista saatu määrä on käytetty panttivelkojen maksuksi. Mahdollinen ylijäävä osa kuuluu luonnollisesti pantinomistajalle. Jos ylijäämän tilittäminen pantinomistajalle laiminlyödään, sovellettavaksi voivat siviilioikeudellisten seuraamusten ohella tulla esimerkiksi rikoslain (39/1889) kavallusrikosta koskevat säännökset. Mainitut velvollisuudet eivät riipu siitä, onko panttivelkoja luonnollinen henkilö vai oikeushenkilö.

Jos pantti realisoidaan ulosottomenettelyssä, velalliselle on ulosottokaaren (705/2007) 6 luvun 12 §:n nojalla ilmoitettava muun muassa myynnistä kertynyt määrä sekä kullekin saatavalle kohdennettu ja jäljellä oleva määrä eriteltynä saatavan osien mukaisesti. Konkurssilain (120/2004) 17 luvun 11 §:n 1 momentissa säädetään panttivelkojan oikeudesta ottaa saatavansa pantin kauppahinnasta konkurssin estämättä. Pykälän 2 momentin mukaan velkojan on viivytyksettä annettava konkurssipesälle tilitys pantin myynnistä ja myyntihinnan käyttämisestä sekä luovutettava mahdollinen ylijäämä konkurssipesälle. Lain esitöissä todetaan, että jos velkojalla on useita saatavia, joiden vakuutena pantti on, tilitys kauppahinnan käyttämisestä on annettava viivytyksettä sen jälkeen, kun kauppahinta on kohdennettu tietyille velalle (HE 26/2003 vp s. 163).

Oikeudenkäyntiä koskevan lainsäädäntömme perussääntöihin kuuluu, että jos vastaaja on passiivinen riita-asiassa, jossa sovinto on sallittu, kanne hyväksytään yksipuolisella tuomiolla siltä osin kuin se ei ole selvästi perusteeton. Esimerkiksi tavallisen velkomusasian laajempi tutkiminen tuomioistuimessa ei ole mielekästä, jos vastaaja ei ole lainkaan riitauttanut saatavaa. Vuonna 2019 uusia summaarisia riita-asioita tuli vireille käräjäoikeuksissa noin 436 000 kappaletta. Esimerkiksi yksittäistä saatavaa koskevien asiakirjojen liittäminen haastehakemukseen ei olisi tarkoituksenmukaista. Sen sijaan on pyritty varmistamaan, että itse haastehakemuksessa ilmoitetaan kaikki vastaajan ja asian käsittelyn kannalta relevantit tiedot.

Kuluttajaluottojen osalta oikeudenkäymiskaarta (4/1734) on muutettu 1.9.2019 voimaan tulleella lailla siten, että jos saaminen perustuu kuluttajansuojalain 7 luvussa tai 7 a luvussa tarkoitettuun kuluttajaluottosopimukseen, johon sovelletaan tuolloin voimaan tullutta kuluttajaluottojen hintasääntelyä, haastehakemuksessa tulee ilmoittaa muun ohella luottosopimuksen mukainen luoton määrä tai luottoraja, luottosopimuksen voimassaoloaika päivinä, luottosopimuksen mukainen luoton korko sekä luottokustannukset ja muut kulut yksilöityinä (oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:n 2 momentti). Vaikka säännöksen tarkoituksena on ollut helpottaa tuomioistuimen mahdollisuuksia ottaa kuluttajan hyväksi pakottavan sääntelyn noudattaminen viran puolesta huomioon, sääntely palvelee samalla kuluttajavelallista tämän saadessa haastehakemuksessa eritellympää tietoa vaatimuksen taustalla olevasta sopimuksesta.

Velallisella, jota vastaan on annettu yksipuolinen tuomio, on mahdollisuus hakea muutosta ja näin vastustaa velkomusta hakemalla yksipuoliseen tuomioon takaisinsaantia vielä sen jälkeenkin, kun hän on ulosmittauksen yhteydessä tai muulla tavoin todisteellisesti saanut tiedon yksipuolisesta tuomiosta.

Näin ollen, edellä mainituilla perusteilla oikeusministeriössä ei pidetä ajankohtaisena ryhtyä tili-
tysvelvollisuutta koskeviin lainsäädäntötoimiin.

Helsingissä 21.12.2020

Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson